

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντι

Περίοδος Β'
Τεύχος 883
Παρασκευή
1 Δεκεμβρίου 2006
Τιμή: 4 ευρώ

*Δεν επανιδρύσαμε
κράτος,
επανιδρύσαμε
όμως
παρακράτος*

- Όλοι στο πλευρό του Ερντογάν
- Ο εφιάλτης του εκλογικού συστήματος
- Και τώρα το σκάνδαλο Siemens
- Ρουαγιάλ για να βγει ο Σαρκοζί;
- Το μεγάλο πολιτικό πουθενά
- Ανδρέας Νενεδάκης

ISSN 1108-9822

4 8

9 771108 982000

προσπάθεια του παράλληλα να μας δείξει πώς το μύθευμα ότι τα τραγικά γεγονότα σχετίζονται με την παρουσία των ανταρτών στην περιοχή εξακολουθεί να είναι ισχυρό και η προπαγάνδα τοπικών παραγόντων συνεχίζει να το καλλιεργεί.

Για τα χρόνια της Κατοχής και του Εμφυλίου στην Κρήτη διαθέτουμε ενδιαφέρουσες μαρτυρίες. Ωστόσο, ένα βιβλίο μυθολογίας που βασίζεται στην ιστορική περίοδο αλλά αναζητά να περιγράψει τις ψυχολογικές επιπτώσεις στους ανθρώπους και να αναδείξει τα στοιχεία της ζωής τους με τρόπο που να αναδεικνύει την κάθε περίπτωση σε επίπεδο συμβολικό είναι κάτι ξεχωριστό: **Αφροδίτη Κουκουτσάκη, Η μικρή Ανδρομάχη** (εκδ. Λιβάνη, 2006).

Δύσκολο το εγχείρημα της **Αμαλίας Μεγαπάνου** και αξιοθαύμαστο το αποτέλεσμα: *Πρόσωπα και άλλα κύρια ονόματα, μυθολογικά-ιστορικά, έως τον 1ο μ.Χ. αιώνα της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας* (Μουσείο Μπενάκη-εκδ. Έναστρον, 2006). Η συγκέντρωση λημμάτων που αναφέρονται σε πρόσωπα του μύθου και της ιστορίας είναι ένας πραγματικός άθλος. Η ιδιαιτερότητα της εργασίας αυτής έγγειται σε ένα στοιχείο που θα μπορούσε να θεωρηθεί αδυναμία και που είναι η συνεξέταση μυθολογικών και ιστορικών προσώπων. Ωστόσο ακριβώς αυτή η αντίληψη είναι που δίνει στην εργασία της Α.Μ. το ειδικό της βάρος, καθώς μας προτρέπει να δούμε τον κόσμο της αρχαιότητας ως ένα ενιαίο σύστημα σκέψης που θέλει τον μύθο και την ιστορία σε μία διαρκή αλληλεπίδραση.

ο χαρτοκόπητης

περάσει αιώνες από τότε που ο Τσεζάρε Μπεκαρία μίλησε για εξανθρωπισμό του ποιητικού συστήματος με το περίφημο δοκίμιο του *Περί εγκλημάτων και ποινών*. Έχουν περάσει αιώνες και όμως παραμένει πάντα επίκαιρος, αφού η θανατική ποινή εξακολουθεί να υφίσταται, άλλοτε πιο εκλεπτυσμένη, άλλοτε βάνουση και φρικτή όσο παλιότερα. Η κατάργησή της δεν είναι θέμα φιλανθρωπίας. Είναι απαίτηση της στοιχειώδους λογικής. Μιας λογικής που, ακριβώς επειδή σέβεται απεριόριστα την ανθρώπινη ζωή, την περιφρουρεί με ζήλο. Με την περιφρούρηση της ζωής τιμάται το θύμα, την περιφρούρηση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας πρέπει να διασφαλίσει ο μηχανισμός της δικαιοσύνης. Εξάλλου, τέτοιου είδους διακρίσεις, όπως θύτης / θύμα, ίσως εν τέλει δεν αποδίδουν παρά μόνο σχηματικά και μάλλον διαστρεβλωτικά και παραμορφωτικά την πραγματικότητα και, άρα, αδυνατούν να περιγράψουν, έστω και αδρά, τις ανύποπτες πτυχές που μπορεί να κρύβει η αλήθεια.

Νίκη Κώτσιου

Η αστική ιθαγένεια στην ποίησή μας

Γιώργος Αράγης, Η μεταβατική περίοδος της ελλαδικής ποίησης. Η σταδιακή της εξέλιξη από την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους ως το 1930, [Αθήνα:] Εκδόσεις Σοκόλη [2006], σελ. 464

Κάθε καινούργιο βιβλίο που καλύπτει διεξοδικά και με τρόπο συνθετικό καιρεια ζητήματα της νεοελληνικής γραμματολογίας δεν μπορεί παρά να είναι ευπρόσδεκτο. Όταν μάλιστα αυτό παρέχει την αφορμή για ευρύτερη συζήτηση ως προς ποικίλες παραμέτρους του θέματος που πραγματεύεται, τότε μάλλον έχει πετύχει απόλυτα τον στόχο του, αφού δεν λειτουργεί για τους αποδέκτες του με τρόπο στατικό αλλά δυναμικό. Τούτο μπορεί άνετα να ειπωθεί για τον πρόσφατο τόμο του Γιώργου Αράγης, ο οποίος αναφέρεται στην εξέλιξη της ελλαδικής ποίησης στο διάστημα της μεταβατικής εκατονταετίας που συμβατικά ξεκινά με την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους και τη μεταφορά της πρωτεύουσάς του στην Αθήνα και τελειώνει με την εμφάνιση της λεγόμενης Γενιάς του Τριάντα.

Ως ιδέα η εργασία αυτή προϋποθέτει το δο-

κίμιο «Αστική εμπειρία και αστική ιθαγένεια της νεοελληνικής λογοτεχνίας», από το ομότιτλο βιβλίο του ίδιου συγγραφέα, το οποίο επίσης κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Σοκόλη πριν από μία πενταετία. Έτσι, ο χαρακτήρας του όλου εγχειρήματος είναι πρωτίστως δοκιμιακός, μη φιλοδοξώντας (κατά δήλωση του Αράγη) να ενταχθεί στον χώρο της ιστορίας της λογοτεχνίας για τη συγκεκριμένη περίοδο. Δοκιμιακός, βέβαια, ως προς τον τρόπο γραφής, διότι δεν απουσιάζει εντελώς η ιστορική προοπτική στην ανάλυση του δοκιμιογράφου.

Πέρα από τον πρόλογο, τη βιβλιογραφία και το ευρετήριο, το κυρίως σώμα του βιβλίου διαρθρώνεται σε τρία αλληλοσυμπληρούμενα μέρη: Στο πρώτο από αυτά, παρακολουθείται συνοπτικά η ιστορία της Αθήνας από το 1834 έως το 1930, στο δεύτερο (και εκτενέστερο) προσεγγίζεται κριτικά το έργο είκοσι πέντε ποιητών αυτών των χρόνων, ενώ στο τρίτο μέρος εκτίθενται τα πορίσματα της όλης μελέτης. Δεν εξετάζεται, ωστόσο, το έργο του συνόλου των ποιητών κάθε γενιάς, αλλά όσων ο συγγραφέας θεωρεί επικρατέστερους ή χαρακτηριστικότερους, ακριβώς επειδή τα κείμενά τους δίνουν τον τόνο της ομάδας στην οποία εντάσσονται.

Ο Αράγης δεν αφιερώνει πολύ χώρο για να απαριθμήσει γνωστά από άλλες πηγές (και επομένως εύκολα προσπελάσιμα) ιστορικά γεγονότα ή βιοεργογραφικά δεδομένα σχετικά με την εποχή και τους ποιητές που μελετά. Προτιμά να συζητήσει την πορεία του κοινωνικού και ιδεολογικού μετασχηματισμού του αθηναϊκού κέντρου και των συνακόλουθων ποιητικών εξελίξεων σε αυτό, έχοντας πλήρη επίγνωση του ρόλου που διαδραματίζει πλέον η πρωτεύουσα στη διοικητική, πολιτική και πνευματική ζωή της Ελλάδας, όσο και αν η τελευταία επεκτείνεται εδαφικά και αυξάνεται πληθυσμιακά κατά τα εκατό αυτά χρόνια. Γι' αυτό και ευφυώς επιλέγει να κάνει λόγο για ελλαδική (και όχι ελληνική) ποίηση για την περίοδο αυτή, συνδέοντάς την με την κοινωνική και πνευματική κίνηση της Αθήνας και αφήνοντας έξω από την πραγμάτευσή του τη λογοτεχνία στα Επτάνησα (τα οποία, ως σημειωθεί παρεμπιπτόντως, ενώνονται εντός της συγκεκριμένης συγκυρίας με την υπόλοιπη Ελλάδα) ή στον παροικιακό ελληνισμό (με αποκορύφωμα την Αλεξάνδρεια του Κ.Π. Καβάφη), αφού, καταπώς πιστεύει, το κλεινόν άστυ καθίσταται στο εξής η καλλιτεχνική μητρόπολη της χώρας και από αυτό ξεκινά κάθε πρωτοποριακή κίνηση στον χώρο των γραμμάτων. Παραταύτα, ειδικότερα για την περίπτωση των Επτανήσων, έχει σημασία να συζητηθεί κάποια στιγμή διεξοδικά, και όχι περιστασιακά (και ως εκ τούτου αποσπασματικά), όπως συνήθως γίνεται, η διαδικασία της στα-

διακής ενσωμάτωσης της λογοτεχνικής και πνευματικής εν γένει παραγωγής τους στο νέο κέντρο και πώς, εν τέλει, κατέληξαν να γίνουν και αυτά περιφέρειά του.

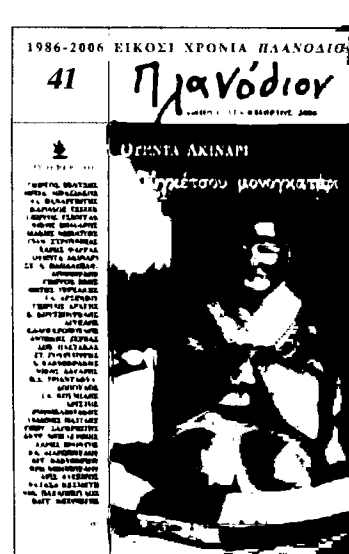
Ο Αράγης εντάσσει τους ποιητές που εξετάζει σε πέντε αυτόνομες, αλλά και οργανικά αλληλοσυνδεόμενες, «γενιές» (Φαναριώτες, μεταφαναριώτες, ποιητές του 1880, μεταπαραλαμικούς ποιητές, ποιητές του '20), αποφεύγοντας να τους χρεώσει σε σχολές και συσχετιζοντάς τους με διάφορα λογοτεχνικά ρεύματα μόνο ως προς κάποια βασικά χαρακτηριστικά του έργου τους. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η διασύνδεση των εμπειρικών δεδομένων της κοινωνικής και πνευματικής καθημερινότητας με το καθαυτό ποιητικό έργο των χρόνων εκείνων, η οποία κάποτε οδηγεί στη διατύπωση τολμηρών θέσεων που αμφισβητούν ευρέως διαδεδομένες γραμματολογικές πεποιθήσεις για κάποιες από τις «λογοτεχνικές κορυφές» του νεοελληνικού Παρανασσού (μεταξύ των οποίων οι Παλαμάς, Σικελιανός και Βάρναλης).

Θα μπορούσαν, ενδεχομένως, να διατυπωθούν αρκετές απορίες ή/και ενστάσεις για κάποια από τα επιχειρήματα που αναπτύσσει ο Αράγης. Για παράδειγμα, είναι αβέβαιο πόσο ισχύει η θέση του περί πολιτισμικά «συνεχόμενων γενιών» από την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους ίσαμε σήμερα και μόνο για το αθηναϊκό κέντρο, από τη στιγμή κατά την οποία οι ρήξεις είναι εξίσου αποφασιστικής σημασίας με τις συνέχειες στα λογοτεχνικά (και όχι μόνο) δρώμενα. Όπως συζητήσιμο είναι αν η νεοελληνική ποίηση «κέρδισε ή έχασε το παιχνίδι της μέσα στα όρια της ελλαδικής επικράτειας», ενώ βρίσκεται μάλλον έξω από τα πράγματα η άποψη πως «ακόμα κι αν υποθέσουμε ότι θα έλειπαν ο Σολωμός, ο Κάλβος και ο Καβάφης [...] περίπου, αν όχι απόλυτα, η σημερινή ποίηση θα ήταν η ίδια». Από την άλλη, δεν μπορεί εύκολα κανείς να

συμφωνήσει ότι ο ελληνικός μεσαίωνας εκτείνεται έως το 1830, οπότε οι Φαναριώτες αναλαμβάνουν τις τύχες της ελλαδικής προσωπικής ποίησης «εξεκινώντας από το μηδέν ή σχεδόν». [Δεν οφείλει τίποτε η λογοτεχνία της Κρήτης στην υστεροβυζαντινή δημώδη παράδοση και συνακόλουθα η Επτανησιακή Σχολή (και ειδικότερα ο Σολωμός) στην Κρητική Αναγέννηση και στο Δημοτικό Τραγούδι;] Ούτε, πάλι, είναι προφανές γιατί πρέπει να δίνεται τόση έμφαση στην καταδίκη των «πραγματολογικών υπερβολών» του ποιήματος ή στο «αστικό λεξιλόγιο και ήθος» και στο πόσες αναφορές υπάρχουν στην Αθήνα στα έργα των εξεταζόμενων ποιητών. Μπορεί έτσι να βγαίνει το σχήμα που έχει κατά του ο συγγραφέας, αλλά παράλληλα δίνεται η αίσθηση ότι σε πολλά σημεία ασκείται αναδρομική κριτική, εδραζόμενη σε απόψεις που συνάγονται μέσα από μεταγενέστερα και σαφώς ωριμότερα συμπραζόμενα.

Τέτοια ζητήματα δεν επιδέχονται μονοδιάστατες τοποθετήσεις και ο Αράγης φαίνεται να το γνωρίζει καλά. Εξάλλου, βασίζει την ανάλυσή του σε μια στέρεα δομημένη πορεία σκέψης, κινούμενος εντός συγκεκριμένου πλαισίου και φροντίζοντας να καταδεικνύει συνεχώς την αλληλουχία των θέσεων του. Παράλληλα, επιδιώκει να προβάλει τις ουσιαστικές παραμέτρους από το έργο των ποιητών που μελετά, προτάσσοντας σε κάθε ενότητα συνοπτικές εισαγωγικές παρατηρήσεις και κλείνοντας με τα βασικότερα συμπεράσματα της προσέγγισής του. Κοντολογίς, το βιβλίο αυτό αποτελεί μια συγκροτημένη απόπειρα δοκιμακικής – συνθετικής εξέτασης της ελλαδικής ποίησης στην εκατονταετία 1830–1930 και αξίζει να διαβαστεί όχι μόνο από τους ειδικούς αλλά και από ένα ευρύτερο κοινό.

Γιώργος Ανδρειωμένος

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ
Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς

Περιοδικά που λάβαμε **Περιοδικά που λάβαμε** Περιοδικά που λάβαμε

Απόπλους, σαμιακών γραμμάτων και τεχνών περιήγηση (τχ. 35-36, Σάμος, Φεβρουάριος 2006).

Εθνολογία. Περιοδική έκδοση της Ελληνικής Εταιρείας Εθνολογίας (τ. 12, Αθήνα, 2006).

Εμβόλιμον, εγχείρημα λόγου, τέχνης και λοιπής φαντασίας (τχ. 53-54,

Άσπρα Σπίτια Βοιωτίας, καλοκαίρι 2006).

Εντευκτήριο, λογοτεχνικό και καλλιτεχνικό περιοδικό (τχ. 74, Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος 2006).

Η Κινιστέρνα, περιοδικό λόγου και τέχνης (τχ. 9, Αθήνα, Ιούνιος 2006).

Η Λέξη, ελληνική και ξένη λογοτεχνία (τχ. 189, Αθήνα, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2006).

Θέσεις, αναλύσεις-κριτική. Ζητήματα της πάλης των τάξεων (τχ. 97, Αθήνα, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2006).

Μανδραγόρας, τετραμηνιαίο περιοδικό για την τέχνη και

τη ζωή (τχ.35, Αθήνα, Ιούλιος 2006).

Μικροφιλολογικά, περιοδική έκδοση (τχ. 20, Λευκωσία, φθινόπωρο 2006).

Νέα Εστία (τχ. 1793, Αθήνα, Οκτώβριος 2006).

Νέα πορεία, λογοτεχνικό περιοδικό (τχ. 617-619, Θεσσαλονίκη, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2006).

Περί, περιοδική έκδοση της Σχολής Βακαλό (τχ. 13, Ιούνιος 2005).

Πόρφυρας, τριμηνιαίο περιοδικό (τχ. 120, Κέρκυρα, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2006).

Πλανόδιον, λογοτεχνικό περιοδικό (τχ. 41, Δεκέμβριος 2006).

Ποίηση, εξαμηνιαίο περιοδικό για την ποιητική τέχνη (τχ. 27, Αθήνα, άνοιξη-καλοκαίρι 2006).

Χρονικά του πειραματικού σχολείου του πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (τχ. 16, Θεσσαλονίκη, άνοιξη 2006).